

Opis projektu badawczego

1. Imię, nazwisko, tytuł/stopień naukowy

dr hab. Rafał Borysławski, prof. UŚ

2. Tytuł projektu:

Strach jako napęd zmian. Współczesność w kulturze lęków – perspektywy interdyscyplinarne.

3. Abstrakt

Celem projektu jest wspólne przygotowanie i opracowanie interdyscyplinarnego (dotyczącego 3-4 dyscyplin) artykułu naukowego poświęconego roli strachu i lęku w budowaniu pozytywnych zmian społecznych, kulturowych i artystycznych we współczesnej kulturze zachodniej. Punktem wyjścia będą pytania o to, czy poczucie niepewności i zagrożenia, które niesie ze sobą współczesność, mogą stanowić doświadczenie transformacyjne i uwalniające społecznie i indywidualnie sprawczy potencjał.

4. Krótki opis

Czy „płynna nowoczesność,” w której jesteśmy zanurzeni napawa nas rosnącym poczuciem lęku przed tym, dokąd zmierza? Czy strach jest dominującym uczuciem w czasach wojny, gospodarczej niepewności, politycznych zawirowań, pytań o klimatyczną przyszłość planety, rozwibrowanych postprawd, populizmów i manipulacji w różnorodnych mediach, również społecznościowych? Jak wielu z nas rewolucja AI przepełnia obawami przed nieodwracalnymi zmianami na rynku pracy, czy końcem ludzkości jaką znamy? Czy poruszające lub wręcz szokujące wydarzenia, które docierają do nas z serwisów informacyjnych są powodem niepokojów, którymi się dzielimy z bliskimi? I czy wreszcie wszechogarniające poczucie zmiany lub świata na zakręcie dziejów prowadzi w stronę katastroficznych myśli? I czy dziś tym bardziej możemy powtórzyć za Judith Shklar, że „boimy się społeczeństwa pełnego ludzi ogarniętych strachem” („The Liberalism of Fear?”, 1989, s. 29).

A może to właśnie kultura lęku i nakręcanie spiral strachów są też powodem przyspieszających przeobrażeń społecznych, mentalnych i politycznych? Czy możemy zatem mówić o strachu jako jednym z najważniejszych napędów współczesności? Od populizmów do rozwoju nauki i badań? Od obecności strachu w kulturze popularnej, po jego niepokojące miejsce w muzyce i sztuce współczesnej? I w końcu, czy strach, ta najbardziej prymitywna emocja, która wywodzi się z atawistycznej potrzeby przetrwania, nie jest jednym z bardziej twórczych i motywujących stanów? Czy próby zrozumienia i okiełznania naszych obaw albo próby ich negacji i ucieczki od nich mogą być same w sobie wartością, które czynią strach ważnym dla poznania mechanizmów własnych i społecznych ograniczeń? Innymi słowy, kiedy destruktywna rola strachu staje się konstruktywną i społecznie ważną, a kiedy sam strach staje się pożyteczny i szlachetny?

W ramach naszej współpracy chciałbym zaprosić Państwa do stawiania podobnych pytań, które odniosą się do szeregu przecinających się dyscyplin i obszarów tematycznych, od szeroko rozumianej humanistyki, po nauki społeczne, historię, sztukę, czy nauki prawne. Zachęcam do udziału Państwa badających związki między emocjonalnością (ze szczególnym uwzględnieniem strachu), a badaniami socjologicznymi i psychologicznymi, narracjami historycznymi, literackimi i kulturowymi, sztuką, czy też badaniami nad emocjami w systemach prawnych, by zastanowić się nad twórczą i pozytywnie transformującą rolą strachu.

Część naszych debat będzie odbywała się w oparciu o źródła anglojęzyczne, artykuł, który ma być wynikiem naszej współpracy będzie opublikowany w j. angielskim, a zatem część wspólnych dyskusji również planowana jest w tym języku.

5. Preferowane dyscypliny/wymagania

- nauki humanistyczne (filozofia, historia, kulturoznawstwo, literaturoznawstwo);
 - nauki społeczne (socjologia, psychologia, politologia, nauki prawne);
 - nauki o sztuce (sztuki wizualne, filmoznawstwo, historia sztuki);
 - znajomość akademickiego języka angielskiego w mowie i piśmie będzie dodatkowym atutem.
-

Description of the research project

1. First name, last name, academic title/degree

Rafał Borysławski, PhD, DLitt

2. Project title

Fear as the Catalyst for Change. Contemporaneity in the Culture of Anxieties – Interdisciplinary Perspectives.

3. Abstract

The aim of the project is the joint preparation and development of an interdisciplinary (spanning 3-4 disciplines) scientific article on the role of fear and anxiety in fostering positive social, cultural, and artistic change in contemporary Western culture. The starting point for the project will be questions about whether the sense of uncertainty and threat that contemporary reality engenders may constitute a transformative experience that liberates social and individual agency.

4. Short description

Does the 'liquid modernity' in which we are immersed fill us with a growing sense of anxiety about where it is heading? Is fear the dominant emotion in times of war, economic uncertainty, political turmoil, questions about the planet's climate future, post-truths, populism and manipulation in various media, including social media? How many of us are filled with concerns about the AI revolution, fearing irreversible changes in the labour market or the end of humanity as we know it? Are the moving or even shocking events that we hear about in the news the cause of the anxieties we share with our loved ones? And finally, does the overwhelming sense of change or of the world reaching a turning point in history lead to catastrophic thoughts? And can we repeat even more today, after Judith Shklar, that 'we are afraid of a society full of people gripped by fear' ('The Liberalism of Fear?', 1989, p. 29).

Or perhaps it is precisely this culture of fear and the spiralling of anxieties that are also the reason for accelerating social, mental and political transformations? Can we therefore talk about fear as one of the most important driving forces of the modern world? From populisms to the development of science and research? From the presence of fear in popular culture to its disturbing place in contemporary music and art? And finally, isn't fear, that most primary of emotions, which stems from an atavistic need for survival, one of the most creative and motivating states? Can attempts to understand and tame our fears, or attempts to deny and escape them, be valuable in themselves, making fear important for understanding our own and society's limitations? In other words, when does the destructive role of fear become constructive and socially critical, and when does fear itself become valuable and noble?

Within the framework of our cooperation, I would like to invite a group of researchers to pose similar questions that relate to a range of intersecting disciplines and subject areas, from the broadly understood humanities to the social sciences, history, art, and legal studies. I encourage those of you who study the relationship between emotionality (with particular

emphasis on fear) and sociological and psychological research, historical, literary and cultural narratives, art, or research on emotions in judicial systems, to reflect on the creative and positively transformative role of fear.

Our debates will be partially based on English-language sources, and the article resulting from our collaboration will be published in English. Therefore, some of our joint discussions are also planned to be held in this language.

5. Preferred scientific disciplines/requirements

- humanities (philosophy, history, cultural studies, literary studies);
- social sciences (sociology, psychology, political science, law);
- arts (visual arts, film studies, art history);
- knowledge of academic English, both spoken and written, will be an additional asset.

Biogram

Pracuję w Instytucie Literaturoznawstwa Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach oraz w Centrum Badań Nordystycznych i Staroangielskich (CBNS), które współzałożyłem pięć lat temu. Moje badania koncentrują się głównie na literaturze staroangielskiej (tworzonej przed r. 1066), wykorzystaniu filozofii apofatycznej we wczesnym średniowieczu europejskim, zagadnieniach związanych ze średniowieczną emocjonalnością oraz kwestiach kultury średniowiecznej związanych z historią społeczną i kobiecością. Moje obecne badania (prowadzone w ramach grantu NCN) koncentrują się na poetyce i polityce strachu w tradycji literackiej staroangielskiej. Opublikowałem książkę poświęconą staroangielskim zagadkom poetyckim oraz ponad sześćdziesiąt artykułów poświęconych staroangielskim poglądom emocjonalnym, filozoficznym i kulturowym, literackiemu przedstawieniu władzy królewskiej we wczesnym średniowieczu angielskim, romansom i *fabliaux* w języku średnioangielskim, średniowiecznej literaturze francuskiej oraz średniowiecznej kulturze wizualnej. Jestem również redaktorem i współredaktorem siedmiu tomów artykułów związanych ze studiami średniowiecznymi oraz powiązaniami między historią, historiografią i filologią, a także współautorem projektu, którego efektem jest książka zawierająca jego poezję i sztukę komputerową inspirowaną kulturą średniowieczną. Wykładałem na uniwersytetach w Krakowie, Oslo, Reykjaviku, Rzymie (Sapienza), Tarragonie, Wilnie, Warszawie i York St. John. W 2019 roku byłem profesorem wizytującym na University of Alberta w Kanadzie. Jako kierownik H/Story, grupy badawczej zajmującej się wzajemnymi powiązaniami między literaturoznawstwem a historią, zorganizowałem pięć udanych konferencji międzynarodowych. W ramach CBNS współorganizowałem prowadzoną przez międzynarodowych badaczy szkołę letnią w Wolinie dla ponad czterdziestu doktorantów z całego świata specjalizujących się w badaniach nad wczesnym średniowieczem (w 2023 r.) oraz odbywającą się co trzy lata konferencję Saga Conference w Katowicach w 2025 r. Obecnie pełnię funkcję przedstawiciela dziekana ds. współpracy międzynarodowej na Wydziale Nauk Humanistycznych.

Biography

I work at the Institute of Literary Studies, University of Silesia in Katowice and at its Centre for Nordic and Old English Studies (CNOES), which I co-founded five years ago. My research focuses broadly on Old English (pre-1066 AD) literature, the uses of apophatic philosophy in the early European Middle Ages, issues related to medieval emotionology, and questions of medieval culture associated with the fields of social history and femininity. My current studies revolve around the poetics and politics of fear in Old English literary tradition (conducted as Poland's National Science Centre grant). I published a book on Old English riddles and over sixty papers discussing topics devoted to Old English emotional, philosophical, and cultural outlooks, literary depiction of royal power in the early English Middle Ages, Middle English romances and fabliaux, medieval French literature, and medieval visual culture. I have also edited and co-edited seven volumes of papers related to medieval studies and the intersections of history, historiography, and philology, and co-authored a project resulting in a book of his poetry and computer art inspired by medieval culture. I have lectured at the Universities of Cracow, Oslo, Reykjavik, Rome (Sapienza), Tarragona, Vilnius, Warsaw, and York St. John. In 2019, I was a visiting professor at the University of Alberta, Canada. As the supervisor of H/Story, a research group exploring interdependencies between literary and historical studies, I have organised five successful international conferences. With the CNOES, I co-organised an internationally-staffed summer school in Wolin for over forty doctoral students from across the globe specialising in early medieval studies (in 2023) and the triennial 2025 Saga Conference in Katowice. Currently, I hold the position of Dean's Plenipotentiary for International Cooperation at the Faculty of Humanities.

